

En toen ?

Hoe ging dat vroeger ?

E-dubboek

inhoud

En toen?	3
1. De jurk	4
2. Naar bed	5
3. De markt	6
4. Naar school	7
5. Kinderen	8
6. Bewaren	9
7. Een achternaam	10
8. Op reis	11
9. Het portret	12
10. Filmpjes	13
Bronnen	16
Colofon	17

Dit boek mag vrij gekopieerd en rondgestuurd worden.

En toen?

En toen?

Dat is het onderwerp van de Kinderboekenweek.

De tijd staat niet stil.

Vroeger was alles anders.

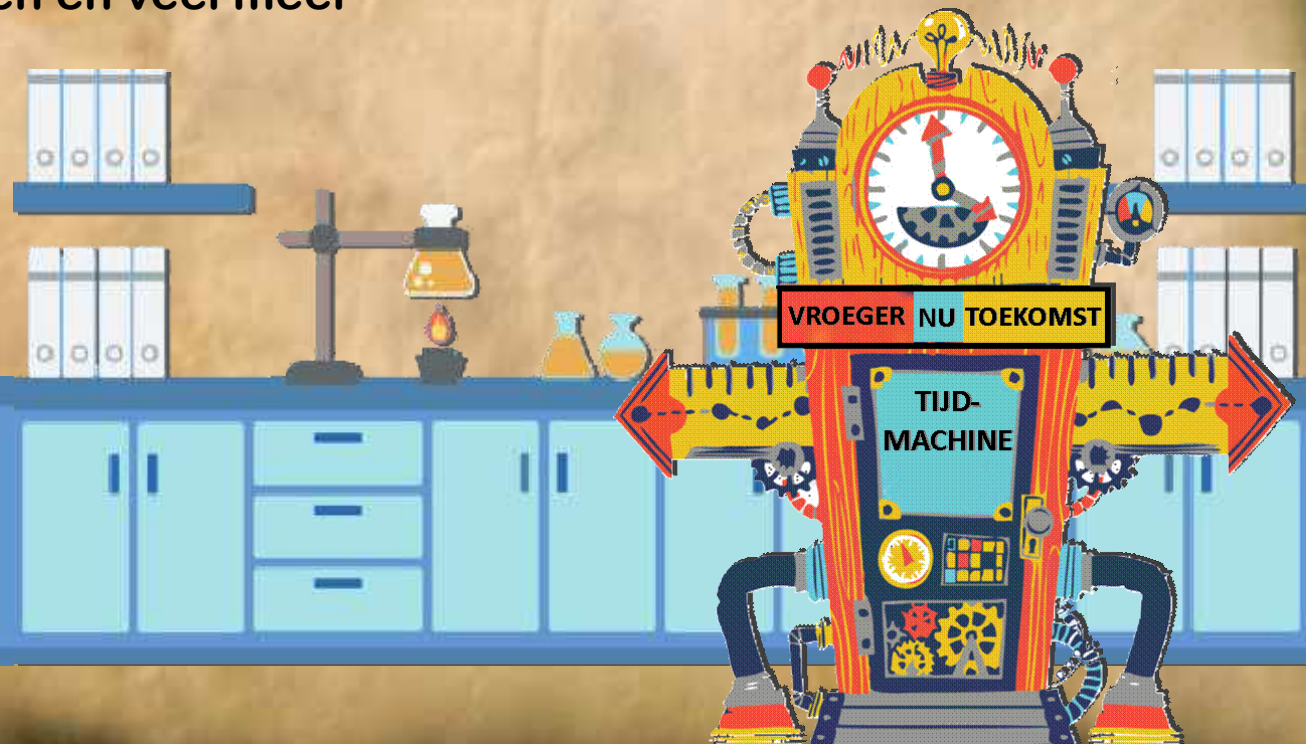
Hoe ging dat vroeger?

Stap in de tijdmachine van professor Weetje.

Ga mee op reis naar vroeger.

En ontdek alles over:

- jongens in jurken,
- de bedstee
- de markt
- griffels en leien.
- bakermatten en veel meer

1. De jurk

Meisjes en jongens

Kijk naar de plaatjes 1, 2 en 3 van vroeger?

Wat hebben ze hetzelfde?

Kleine meisjes in jurken?

Jammer, het antwoord is fout.

Het zijn allemaal jongens in jurken.

Jongens droegen vroeger ook jurken.

Waarom?

Luiers

Kleine kinderen plassen in hun broek.

Ze gaan nog niet zelf naar de wc.

Nu draagt een baby een goede luier.

Die waren er vroeger nog niet.

Het was vaak *een lap van katoen* (4).

Een vieze lap ging in de was.

Het kind kreeg een schone lap om.

Een jurk was gemakkelijk.

Je deed een luier snel om.

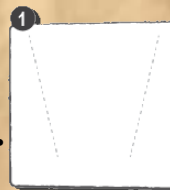
Een broek moest eerst uit.

Die werd vaak ook vies.

De jurk werd kort (3) als een kind kon lopen.

Kon een jongen zelf plassen?

Dan kreeg hij een broek.

4

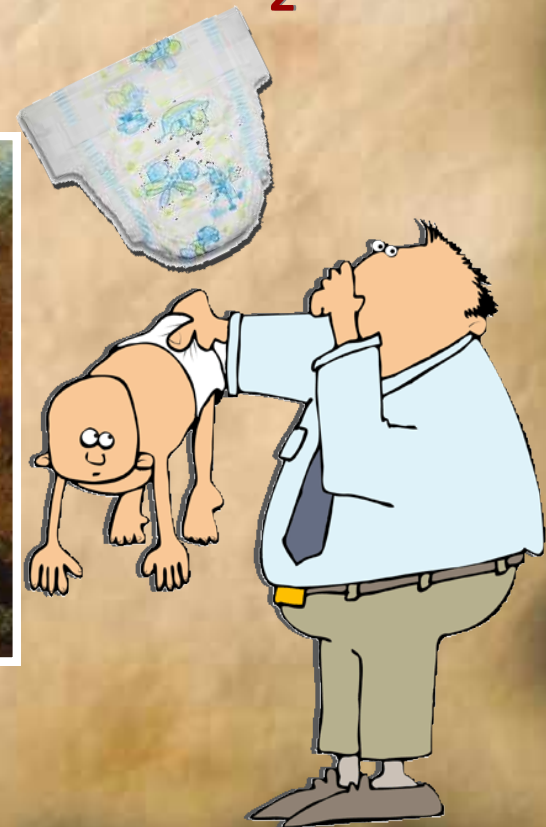
1

2

3

2. Naar bed

Dicht bij elkaar

Vroeger sliepen mensen samen in één kamer.

Een slaapkamer was er niet.

Arme mensen sliepen op *een zak* (1).

In de zak zat stro.

In de winter lagen ze dicht tegen elkaar.

De boer sliep samen met zijn dieren.

Dat was in de winter lekker warm.

De bedstee

De bedstee (2) is een bed in een kast.

Een heel gezin sliep erin.

Mensen droegen een slaapmuts.

Die muts hield *een hoofdluis* (3) op je eigen hoofd.

De bedstee was in de woonkamer.

Het was eigenlijk een mini slaapkamer.

De bedstee kon dicht met deurtjes of gordijnen.

Niet liggen

Een bed was vroeger heel kort.

Veel korter dan nu.

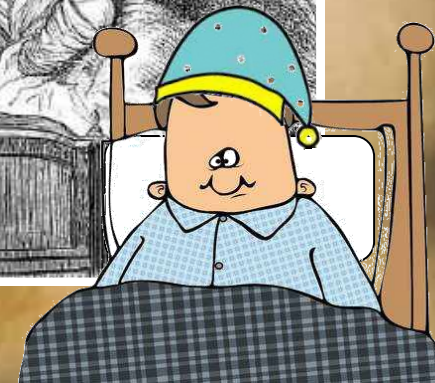
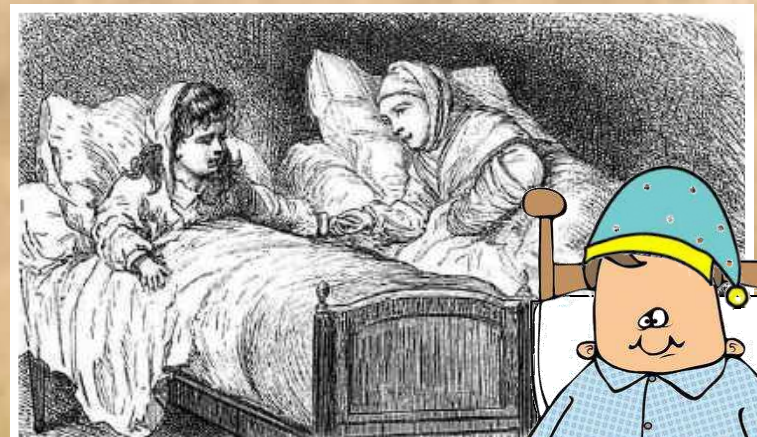
Mensen sliepen niet languit.

Ze zaten half in het bed (4).

Liggen? Dan liep je hoofd vol bloed.

Ze dachten dat ze dan dood gingen.

Nu weten we wel beter.

3. De markt

Plein

Woon je in een stad?

Is er in het midden van de stad een plein?

Dan woon je in een oude stad.

Het plein heet het marktplain.

Op het plein is vaak nu nog markt.

Meestal één dag in de week.

In kraampjes is van alles te koop.

Vroeger

Vroeger was er drie dagen per week *markt* (1).

Boeren namen graan, vee, melk en eieren mee.

Het werd op de markt verkocht.

Maar er waren ook groente, wijn, bier, kaarsen en brandhout te koop.

Mensen kochten alles op de markt.

Winkels waren er nog niet.

Marktmeester

De marktmeester was de baas van de markt.

Hij gaf alle kooplui een plaats.

De markt was rommelig (2).

Op de markt hing een grote bel.

De marktmeester luidde de bel.

Dat was het teken dat de markt begon.

Voor het luiden, mocht niets verkocht worden.

4. Naar school

Schrijven

Vroeger schreef een kind niet in een schrift.

Elk kind had *een lei* (1).

Het was een klein schoolbordje.

Een kind schreef erop met *een griffel* (2).

Een griffel was gemaakt van zacht steen.

Je gebruikte de lei voor taal en rekenen.

Was de les klaar?

Dan keek de meester de les na.

Daarna nam je een sponsje.

Je veegde er de les mee uit.

Nu kon je een nieuwe les maken.

Straf

Meesters en juffen waren streng.

Ze hadden grote klassen.

Je luisterde met je armen over elkaar.

Deed je niet goed mee?

Dan gooide de meester *de pechvogel* (3) naar je toe.

Die pechvogel moest je terugbrengen.

Jij was nu een pechvogel.

Je kreeg straf:

Een klap met *de plak* (4) op je hand.

Of je moest *in de hoek* (5) staan.

1

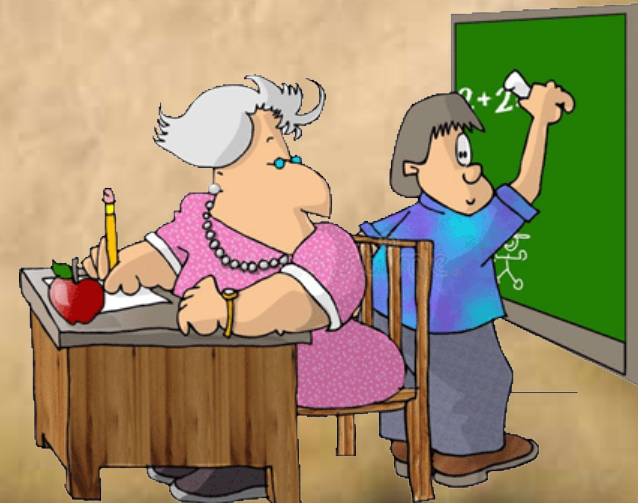
3

4

5

5. Kinderen

De baker

Een baby zat vroeger strak *in doeken* (1).
Zo werden armen en benen recht.
Dat dacht men vroeger.
Dat inpakken deed de baker.
Ze hielp de moeder. **2**
Ze verzorgde de baby in *een bakermat* (2).
Het was een mand dichtbij de open haard.
De baker zat erin met de baby (3).

Kind en werk

Een moeder verzorgde de kinderen.
Tot 7 of 10 jaar speelden kinderen.
Daarna bemoeide vader zich ermee.
Jongens gingen met hun vader op pad.
Ze leerden op het land werken en jagen.
Of je leerde een vak bij iemand.
Wilde je schoenmaker worden?
Dat vak leerde je bij een schoenmaker
Hij poetste eerst schoenen (4).
Beetje bij beetje leerde hij het vak.
Meisjes leerden van hun moeder.
Ze hielpen in het huishouden.
Er was geen tijd om te spelen.

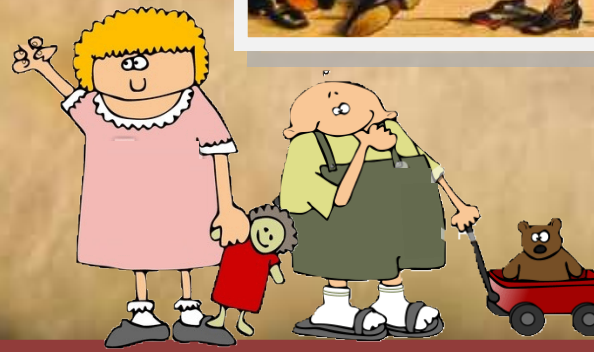
1

3

4

6. Bewaren

Geen koelkast

Een koelkast was er vroeger niet.

Melk werd zuur.

Vlees bedierf snel.

Hoe kon je eten langer bewaren?

In de zon

Mensen droogden eten in de zon.

Het vocht ging uit het eten.

Zo bleef dat eten langer goed.

Krenten en rozijnen zijn druiven (1).

De druiven werden gedroogd in de zon.

Stokvis is een gedroogde vis (2).

Een worst (3) in de zon werd droog.

Theeblaadjes (4) werden ook gedroogd.

Rook

In hete rook droogde eten ook.

Een worst werd droog in de rook.

Een rookworst (5) kon je langer bewaren.

Gerookt vlees was rookvlees.

Ham (6) is ook gerookt vlees.

En *een paling (7)* kun je ook roken.

Gedroogd en gerookt eten is er nog steeds.

Mensen houden van de smaak.

7. Een achternaam

Een voornaam

Heel vroeger had je alleen een voornaam.
Je heette Jan, Marie, Piet of Els.
Wel lastig als er in het dorp meer Pieten waren.
Dan noemde je de naam van je vader erbij.
Heette je vader Willem en jij Jan?
Dan heette je Jan *Willemszoon*.
Dat veranderde vaak in Jan *Willemsen*.
Is je naam *Jansen*. Dat betekent *Jans zoon*.

Een plaats of beroep

Soms was je achternaam een plaats.
Woonde je bij een molen.
Dan heette je Kees van der Molen.
Was je vader slager?
Dan heette je Els Slachter.

Achternamen

Ruim 200 jaar terug kreeg iedereen een achternaam.
Keizer *Napoleon* (1) was hier de baas.
Hij wilde dat iedereen een achternaam kreeg.
Elke familie moest een achternaam kiezen.
Al die namen kwamen in boeken.
Het adres kwam er ook bij.
Zo wist je precies wie iemand was.
Je wist ook waar hij woonde.

Ik heet Daan. Vroeger zou ik Daan Pieterszoon heten

Ik heet Pieter.

Dan heet ik Flip Pieterszoon.

Mijn naam is Wim Kok.

8. Op reis

De weg

Vroeger waren wegen slecht.
Er was geen asfalt of straat.
Wegen waren van zand.
Reizen ging te voet, met een paard of koets.

De trekschuit

In Nederland is veel water.
Heel vroeger reisden mensen over water.
Ze reisden met *een trekschuit* (1).
Een paard trok de trekschuit.
Er was geen motor of zeil.

Het paard liep over een pad naast het water.
Op het paard zat het jagertje (2).

Het jagertje was een jongen.

Hij stuurde het paard.

De schipper (3) stuurde de trekschuit.

Bij de mast stond een knecht op te letten.

Binnen in de kajuit zaten de reizigers (4).

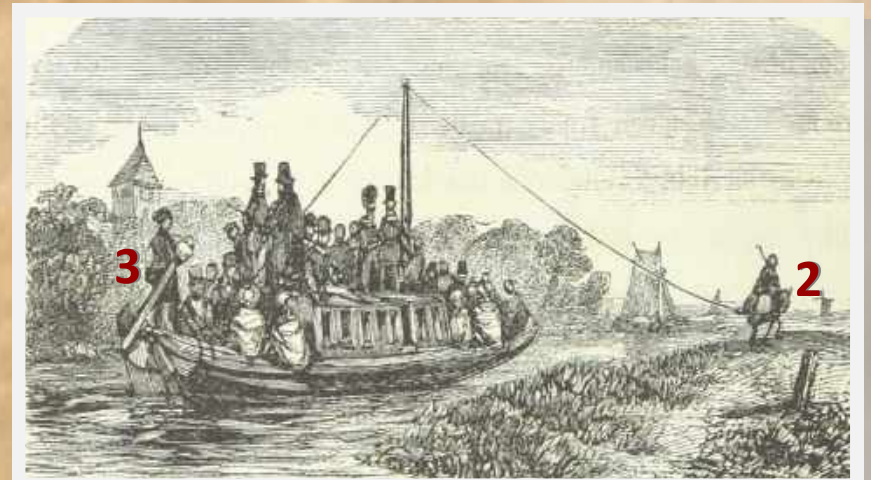
De trekschuit ging langzaam.

Lopend hield je de schuit met gemak bij.

Mensen hadden vroeger minder haast.

In de kajuit werd gezellig gepraat.

Zo duurde de reis minder lang.

1

4

1

9. Het portret

De schilder

Vroeger waren er geen foto's
Wilde je selfie?

Dan ging je naar een schilder.
Hij schilderde een portret (1).

De eerste foto

De eerste foto is 200 jaar oud.

De camera leek op een houten doos (2).

De fotograaf zette de camera voor zijn raam.

Hij liet de camera 8 uur lang staan.

Het licht van buiten zorgde voor een foto.

Het was *de eerste foto van een landschap (3).*

Niet bewegen

De eerste foto's waren vaak van gebouwen.

Op de foto mocht niets bewegen.

Dan mislukte de foto.

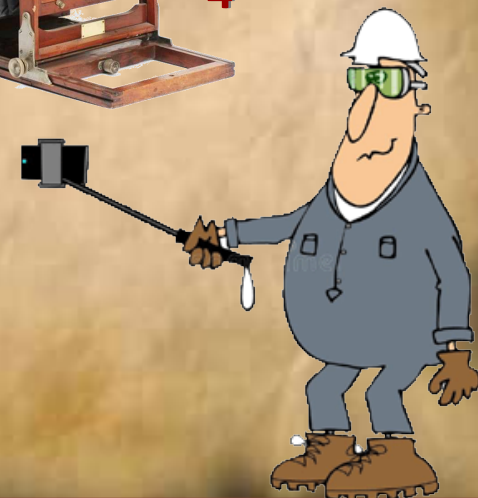
Later werd de camera iets beter (4).

Je kon er een portret mee maken.

Maar dan moest je wel doodstil zitten.

Echt doodstil voor 3 tot 15 minuten,

Nu maak je een selfie binnen een seconde.

10. Filmpjes

Slapen

Klik hier

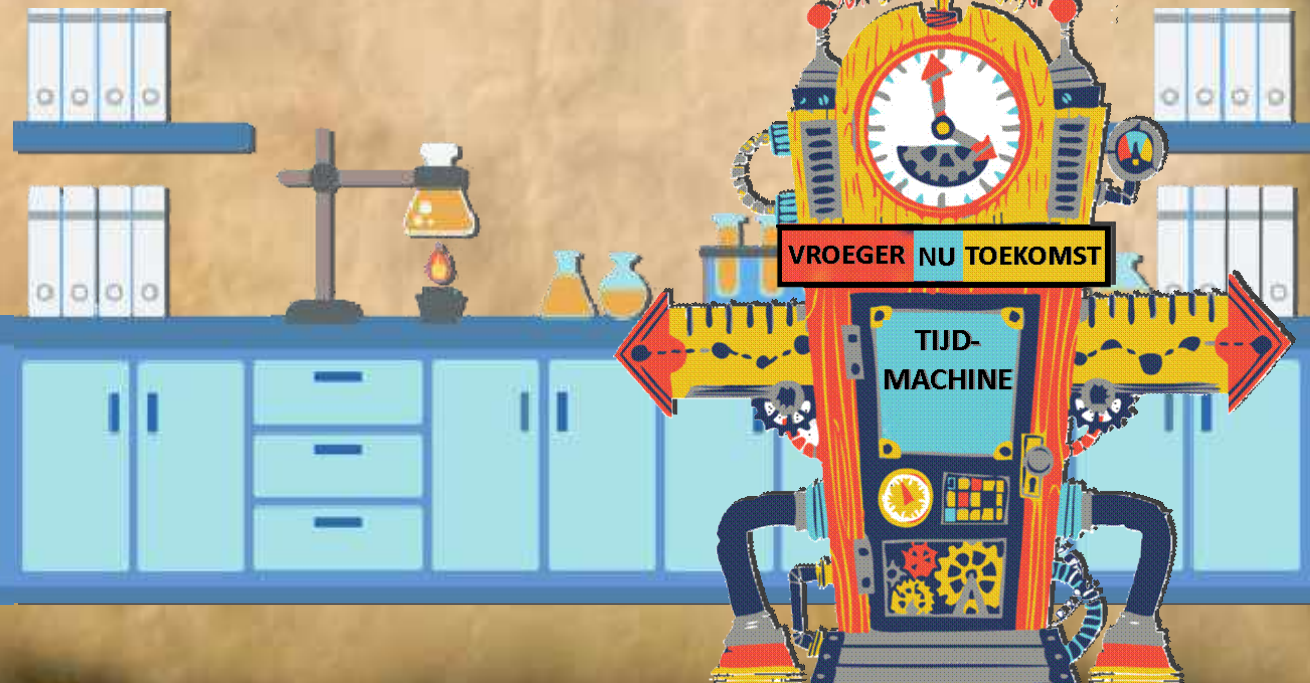
<https://schooltv.nl/video/de-geschiedenis-van-het-slapen-van-de-prehistorie-tot-nu/>

Vroeger: de school

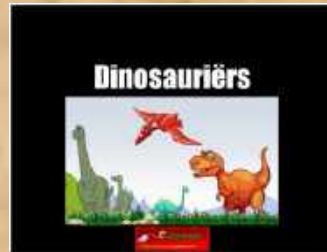
Klik hier

[https://schooltv.nl/video/op-school-in-de-jaren-vijftig-een-klas-van-vroeger/#q=school%](https://schooltv.nl/video/op-school-in-de-jaren-vijftig-een-klas-van-vroeger/#q=school%20van%20vroeger)

Bezoek de winkel van **Eduboek** voor 28 boeken
rond het thema EN TOEN?

<https://www.edubook.nl/product-tag/toen/>

Alle boeken met **gratis werkbladen**

Bij **Eduboek** kun je:

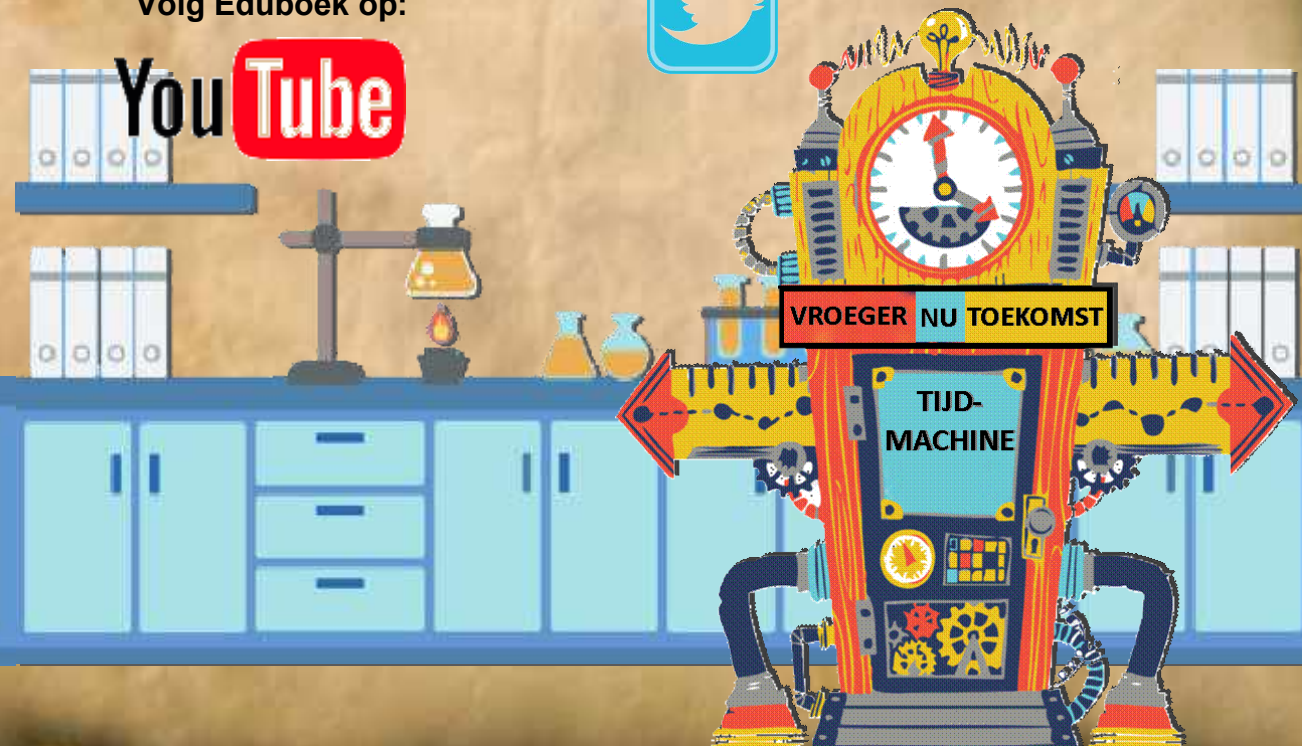
- ♦ Boeken lenen (3x111 boeken met pluskaarten)
 - ♦ Boeken kopen (3x111 boeken)
- Alle boeken met gratis werkbladen
- Kijk alle boeken 24 uur gratis in.

Bij Eduboek vind je ook:
materialen voor hoogbegaafden
Met gratis projecten om uit te proberen.

Kijk alle 348 boeken 24 uur gratis in

Direct toegang

Volg Eduboek op:

Bronnen

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Kinderkleding>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Markt_\(winkel\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Markt_(winkel))

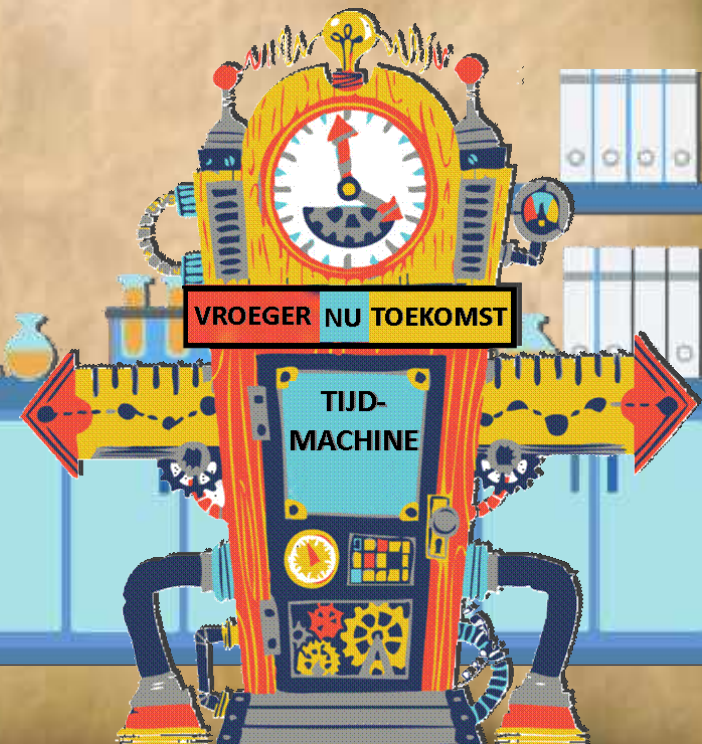
<https://slapen.collishop.be/inspiratie/10-bizarre-feiten-over-hoe-onze-voorouders-sliepen>

https://wikikids.nl/School,_vroeger_en_nu

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Kind_\(leeftijdsgroep\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kind_(leeftijdsgroep))

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Conserveren_\(voedsel\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Conserveren_(voedsel))

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Familienaam>

Colofon en voorwaarden

Dit boek mag vrij gekopieerd en rondgestuurd worden.

